

Чланак примљен 15. марта 2021.
Чланак прихваћен 27. априла 2021.

Марија Пантвић*

Докторанд, Катедра за музикологију
Факултет музичке уметности у Београду

Blanka Bogunović, Sanela Nikolić (Eds), Proceedings / The First International Conference *Psychology and Music: Interdisciplinary Encounters* [24–26 October 2019, Belgrade]. Belgrade: Faculty of Music, University of Arts, 2020, 258 pages, ISBN 978-86-81340-20-2¹

Коначно је сложено и динамично интердисциплинарно поље психологије музике добило своју прву интернационалну конференцију у нас. Она је, под називом *Психологија и музика: интердисциплинарна сусретања (Psychology and Music – Interdisciplinary Encounters, PAM-IE Belgrade 2019)*, одржана од 24. до 26. октобра у Београду. Организатор је био Факултет музичке уметности у Београду, а коорганизатори су били Институт за психологију Филозофског факултета у Београду и Секција за психологију музике Друштва психолога Србије.

Амбициозно осмишљена као инклузивни простор комуникације истраживача на различитим нивоима искуства и са разноврсним методолошким полазиштима, ова тродневна конференција је понудила платформу за размену идеја и умрежавања на широкој (интер)дисциплинарној, географској (18 земаља са 4 континента), институционалној равни (истраживачи и аутори долазе како са факултетâ и институтâ, тако и из удружења и музичких школа) и експертској равни (од студената и младих истраживача, преко оних искусних, до водећих ауторитета у овом пољу попут Џона Слободе /John Sloboda/).

Чланови Европског друштва за когнитивне науке о музици (European Society for the Cognitive Sciences of Music, ESCOM)² поред тога што су иницирали и охрабрили одржавање конференције и одржали низ предавања и радионица у претконференцијском сегменту, као и неколико пленарних предавања у оквиру саме конференције, додатно су допринели обликовању конференције, као и обликовању публикованог зборника радова, својим учешћем у програмском одбору и одбору за рецензију резимеа.³

Зборник научних радова са овог скупа, чије су уреднице др Санела Николић и др Бланка Богуновић, представник ESCOM-а за Србију и *spiritus movens* ове конференције,

---

* Ауторова контакт адреса: marija.pantic@protonmail.com

¹ Начин цитирања зборника: Bogunović, B. & Nikolić, S. (Eds.) (2020). *Proceedings of PAM-IE Belgrade 2019*. Belgrade: Faculty of Music, University of Arts in Belgrade.

² У питању су Џон Слобода, Ричард Парнкат (Richard Parncutt), Рене Тимерс (Renee Timmers) и Џејн Гинсборг (Jane Ginsborg).

³ Видети двојезичну књигу резимеа, која обухвата претконференцијски програм, четири пленарна излагања и 90 радова који су на конференцији изложени у оквиру 12 тематских сесија, 2 тематска симпозијума и 13 постер презентација.

публикован је 2020. године као издање ФМУ и садржи реч уредница, списак чланова програмског и организационог одбора и 30 радова на енглеском језику, организованих у 11 тематских целина (укључујући и два тематска симпозијума), које прате тематске целине одржане конференције. У зборнику доминирају прикази емпиријских истраживања, укључујући и неколико студија случаја. Зборник садржи и теоријске интердисциплинарне радове, као и студије у којима су остварена оригинална дубока преплитања дисциплина са опречним епистемологијама.

Музички развој на предшколском узрасту представља прво тематско полазиште зборника и садржи преглед два емпиријска истраживања. Док су ауторке из Португала Каролина Са (Carolina e Sá) и Едуарда Карваљо (Eduarda Carvalho) изнеле преглед своје студије случаја трансдисциплинарног карактера, у којој су истраживале карактеристике репертоара успаванки, које су мајке певале својим превремено рођеним бебама на интензивној нези, Марија Савић, Дубравка Стошић и Никола Гољовић су представили резултате свог истраживања које је испитивало значај музичког образовања васпитача и њихових извођачких компетенција за успешан рад на развоју дејчјих музичких способности у васпитно-образовним предшколским установама.

Други тематски круг зборника, *Музичка перцепција и когниција*, садржи три прилога. Анализом начина коришћења различитих форми педалног тона, у одабраним примерима западне уметничке музике XVIII и XIX века, Ида Вујовић је, из перспективе теорије очекивања, конструисала нов речник за описивање педалног тона и диференцирала варијанте концепта педала, као и њихове подтипове. Теодора Вулетић је разматрала методолошке проблеме који подривају валидност задатака чији је циљ испитивање музичке конзервације, дајући преглед једног скоријег домаћег пилот истраживања, а детаљан преглед свог истраживања стратегија читања са листа при певању и свирању студената музике, које доприноси корелацији две музичке дисциплине, развијања слуха и вокално-инструменталног учења, изнеле су у свом раду Бланка Богуновић, Ида Вујовић и Ана Протулипац.

Музика, стрес и трема назив је трећег тематског одсека који садржи два рада. Психолошкиње Ана Антонина Ногај (Anna Antonina Nogaj) и Изабела Чернечка (Izabela Czarnačka) са Универзитета „Казимир Велики” (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego) у Бидгошћу, трагале су, у својој студији, за разликама између стилова овладавања стресом и социјалним компетенцијама код класичних и џез музичара, док су Милош Заткалик и Александар Контић, плодни интердисциплинарни дуо, на оригиналан начин интегрисали увиде музичке анализе и психоаналитичких концепата, сагледавајући феномен сценске анксиозности код музичких уметника.

У четвртном тематском одсеку зборника, под називом *Психологија музичког извођења*, налазимо четири рада. У оквиру своје студије случаја, хрватски аутори Валнеа Жаухар, Александра Матић, Ана Дражул и Игор Бајшански истраживали су утицај коришћења формалне структуре, сегментације форме од стране пијанисте, као и утицај техничке захтевности дела на процес меморисања савременог музичког дела. Музиколошкиња Марија Томић, млади истраживач са ФМУ, испитивала је у свом емпиријском истраживању однос између перцепције идиосинкратичности музичке интерпретације и доживљаја карактера дела, на примерима одабраних извођења Дебисијевог *Сиринкса* за соло флауту. У својој студији случаја, бразилски музиколози

Марија Бернардете Кастелан Повоас (Maria Bernadete Castelan Póvoas) и Луис Клаудио Барос (Luís Claudio Barros) разматрали су доприносе имплементације циклуса покрета и стратегије антиципираних гестова на међусобну интеграцију извођача и оптимизацију извођења музике у клавирским дуима бразилских композитора, а компарацијом експресивне кинестетичке функције у два одабрана пијанистичка наступа бавила се Татјана Поповић.

Психологија и музичко образовање назив је петог проблемског одсека, који садржи два рада. Својим пилот-истраживањем, Дејана Мутавџин и Бланка Богуновић указале су на разлике у образовним преференцијама музички даровитих средњошколаца и студената, и поставиле основу за истраживање већег обима, које ће имати значајну педагошку вредност. Преглед своје емпиријске студије, у којој је испитиван квалитет инклузивног образовања у музичким школама, дале су Весна Роквић, Мајда Марић, Даница Бајагић, и др. Налази студије су показали да су (одабране) музичке школе развиле добро окружење за развој инклузивних пракси, како по питању квалитета подршке ученицима тако и везано за партнерске односе са родитељима, али су указали и на потребу за подстицањем успешније интеграције ученика са потребама за додатном подршком и вршњака.

Два рада садржи и шести одсек, *Музика и регулација афеката*. Скандинавски аутори Маргариде Балтазар (Margarida Baltazar) и Данијел Вестфјел (Daniel Västfjäll) холистички су приступили изворима података у трагању за карактеристикама музике која се перципира као релаксирајућа. Овај рад има пионирски карактер јер представља прву студију у пољу психологије музике засновану на подацима добијеним помоћу Интерфејса за програмирање апликација (АПИ) платформи Спотифај и Гениус. Испитујући потенцијал слушања музике као методе регулације парасимпатикуса, путем анализе откуцаје срца, група словеначких истраживача разноврсних компетенција (Маја Дерлинк, Вероника Рогел и др.) дошла је до занимљивог налаза о парасимпатичкој реактивацији након престанка слушања музике.

У седмом одсеку, *Музика у свакодневном животу*, налазимо три прилога. На самом почетку налази се је још један пионирски допринос из Скандинавије, рад групе аутора (Јохана Н. Вилсон /Johanna N. Wilson/, Марк Томпсон /Marc Thompson/ и Суви Сарикалио /Suvu Saarikallio/) који су разматрали когнитивне и емоционалне процесе приликом слушања музике на платформама попут Јутјуба и поставили прелиминарни теоријски оквир за разумевање слушачког искуства младих људи са медијем музичког видеа, као и за схватање његовог утицаја на емоционално здравље. Затим је музиколошкиња Радост Галоња Кртинић дала преглед свог емпиријског истраживања у коме је трагала за емоционалним одговорима на масовне (партизанске) песме код припадника различитих генерација са простора бивше Југославије. На крају одсека налази се рад групе психолога са Филозофског факултета у Нишу (Марија Станков, Небојша Милићевић и Ана Јованчевић), који су изложили резултате своје емпиријске студије о утицају музике као пратње плесу на перцепцију плесног перформанса, на примеру класичног балета, хип-хопа и савременог плеса.

Још један тематски одсек, осми, посвећен је проблемима перцепције и когниције, овог пута у контексту музичке анализе, и садржи четири рада. Могућности корелација између естетског доживљаја популарне музике и вероватноће њених хармонских

прогресија испитивао је у две повезане студије Марик Роос (Marik Roos) са Универзитета „Лудвиг Максимилиан“ у Минхену (Ludwig-Maximilians-Universität München), при чему је користио резултате хармонске анализе преко хиљаду песама, као и специјално компоноване музичке моделе, док је Ана Ребрина у својој студији случаја анализирала повезаност слушно препознатљивих детаља и макроформе у једној од *Три композиције за клавир* Милтона Бебита (Milton Babbitt), примењујући психомузиколошке теорије перцепције. На крају овог тематског дела налазе се и два емпиријска истраживања студената Одсека за музичку теорију ФМУ. Ђорђе Станојевић, један од похваљених учесника, у свом емпиријском истраживању мерио је прецизност опажања ритмичких образаца, метра и врсте такта и начине функционисања музичке меморије код студената музике, док је експлоративно истраживање Неде Николић испитивало везе перцепције процесуалности музичког тока и емоционалног одговора.

Проблематиком музике и значења баве се четири рада груписана у деветом тематском одсеку. До успостављања значајних интердисциплинарних концептуалних веза и плодноних методолошких комбинација дошла је филозофкиња Сања Срећковић, која разматра допринос експерименталне психологије филозофским дебатама о музичком значењу, комбинујући методе филозофске анализе са увидима из психолошких експеримената. У оквиру два наредна оригинална интердисциплинарна приступа Срђан Тепарић истражује семантичку надградњу архетипа у музици постмодернизма, на одабраним примерима дела три савремена српска композитора, док Санела Николић тестира петофазни теоријски модел естетског искуства на одабраном узроку музичких критика емитованих на Другом програму Радио Београда током 2017. године. Овај тематски круг затвара рад Милене Петровић, која је дала преглед развоја зоомузикологије у Србији у претходној деценији, интердисциплине чије је темеље на нашем простору поставио управо њен истраживачки и педагошки рад.

У оквиру десетог и једанаестог тематског круга зборника, налазимо радове изнесене у оквиру тематских симпозијума. Први од њих бави се разумевањем Равелове *Ондине* на основу Јунгове аналитичке психологије и интерпретације елемента воде Гастона Башлара (Gaston Bachelard) и садржи три рада. У исцрпном разматрању одабраних наративних образаца Равелове *Ондине* кроз призму концепта архетипа аниме, музиколог Игор Радета вешто води сложено интердисциплинарно ткање Јунгове аналитичке психологије, примењене наратологије, музичке семиотике и музичке анализе. Милица Лазаревић разматра музичку драматургију Равелове *Ондине* из аспекта динамике феномена психе (у Јунговој дефиницији) кроз свесне и несвесне психичке процесе главног лика, а Марија Симоновић истражује поетичку раван Равелове *Ондине* користећи Башларове интерпретације елемента воде и концепта материјалне имагинације.

Иако је неоспорно да је психологија музике инхерентно интердисциплинарна област, тачно је и то да је њену интердисциплинарност, у пуном смислу речи, неопходно стално изнова освајати, јер се њен интердисциплинарни карактер стабилизовањем приступа и метода, током времена претвара у дисциплинарни. Због тога је од посебног значаја остваривање нових и оригиналних методолошких и дисциплинарних комбинација, које наново промовишу интердисциплинарност овог значајног научног поља. У том смислу посебно место заузима закључни рад музиколошкиња Тијане

Поповић Млађеновић, Неде Колић и Иване Петковић Лозо, примарно изложен у оквиру другог тематског симпозијума конференције. Као полазну тачку, ауторке дају музиколошку интерпретацију Дебисијевих *Прелида* као циклуса (откривајући интегративне елементе његове музичке драматургије) и као имагинарне сликарске изложбе, вођене ликовном логиком. На ову основу надограђује се психомузиколошка дискусија на темељу теорије синестезије, да би након тога идеје о „посматрању музике“ ликовном логиком и „слушању слика“ према музичким законима, као и синестетичке кореспонденције *Прелида* биле тестиране путем алата емпиријског истраживања, а закључци интегрисани у музиколошки дискурс.

Одржавање конференције РАМ-IE Belgrade 2019, као и издавање овог зборника, означава нову фаза у развоју психологије музике на Факултету музичке уметности у Београду (али и у земљи и региону), који се, након интензивирања активности у овом пољу у претходних 15-ак година, утврдио као значајан центар развоја психологије музике. Регионално умрежавање, које је у току саме конференције формализовано оснивањем Регионалне мреже психологија и музика (Regional Network Psychology and Music, RNPAM), као и планирана нова интернационална конференција РАМ-IE Belgrade 2022, свакако ће, као додатни подстицаји, допринети даљем развоју дисциплине психологије музике на нашим просторима.